



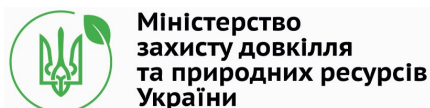
ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

← ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

RECYCLE
REDUCE
REUSE
RETHINK
CLIMATE
NEUTRALITY
REPAIR
REPURPOSE
CIRCULAR
SOLUTIONS
ПЕРЕРОБКА
УТИЛІЗАЦІЯ
KNOWLEDGE
SHARING
RESOURCE
EFFICIENCY
BENEFICIARIES
STAKEHOLDERS
THEMATIC
WORKING
GROUPS
DATA-DRIVEN
DECISION
MAKING
GREEN
PUBLIC
PROCUREMENT
INDUSTRIAL
SYMBIOSIS
RENEWABLE ENERGY
INTEGRATION
EКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ
CARBON FOOTPRINT REDUCTION
КЛЮЧОВІ СЕКТОРИ
GREEN TRANSITION
STRATEGY
ECO-INNOVATION
RECOVERY
SUSTAINABILITY
ACTION PLAN
ZERO WASTE
ECO-DESIGN
ЗЕЛЕНИЙ
КУРС
ПОВТОРНЕ
ВИКОРИСТАННЯ
УПРАВЛІННЯ
ВІДХОДАМИ
ІНТЕГРАЦІЯ ЕС-УКРАЇНА
ЗМЕНШЕННЯ СПОЖИВАННЯ



ФІНАНСОВАНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ПРОЄКТ «ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА – СПРИЯННЯ МОДЕЛЯМ СТАЛОГО ВИРОБНИЦТВА ТА СПОЖИВАННЯ В УКРАЇНІ»



**ПРЯМУЄМО
РАЗОМ**

Публікація підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу.
Її зміст є виключною відповідальністю Проекту
і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

У 2022 році Україна зробила історичний крок, здобувши статус кандидата на вступ до Європейського Союзу. Ця подія відкрила нову сторінку європейської інтеграції та зміцнила прагнення країни гармонізувати свою політику зі стандартами й цінностями ЄС.

У рамках реалізації Плану для Програми ЄС Ukraine Facility у 2023 році Уряд України за підтримки Європейського Союзу ініціював розробку **Стратегії впровадження принципів циркулярної економіки та Плану дій**. Ці амбітні зусилля спрямовані на трансформацію економіки України шляхом впровадження принципів сталості, ефективності використання ресурсів і кліматичної нейтральності відповідно до бачення Європейського зеленого курсу (European Green Deal) щодо конкурентоспроможної, стійкої до клімату економіки до 2050 року.

Ініціатива, фінансована ЄС, є важливим кроком **для відновлення та модернізації країни** та інтегрує найкращі європейські практики, сприяючи економічному зростанню та збереженню природних ресурсів для майбутніх поколінь.



ЩО ТАКЕ ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА

Необмежені потреби людства неможливо задовольнити в умовах обмежених ресурсів. Однак сучасна економічна система, побудована за лінійним принципом «візьми – зроби – викинь», продовжує працювати саме за цим сценарієм. Підприємства видобувають ресурси для виробництва товарів і послуг, які після короткого використання перетворюються на відходи, що не підлягають відновленню.

Ця суперечність призводить до стрімкого виснаження природних ресурсів, прискорення глобального потепління, зміни клімату та зникнення біорізноманіття. Але найголовніше – з кожним роком зменшується здатність людства забезпечувати свої потреби у майбутньому.

На відміну від лінійної моделі, циркулярна економіка базується на створенні замкнених циклів, у яких продовжується життєвий цикл продукції. Це не просто виробництво та споживання – це новий підхід, що починається з переосмислення та зміни дизайну. Продукти створюють так, щоб їх можна було легко розібрати, відновити чи переробити, а замість використання обмежених ресурсів залучають відновлювані або вторинні матеріали. Такий підхід змінює не лише виробничі процеси, а й саму модель споживання: усе частіше віддають перевагу оренді, спільному використанню та сервісним рішенням, які сприяють мінімізації відходів і ефективнішому використанню ресурсів.



|| Україна перебуває в унікальних умовах, що вимагають швидкої інтеграції в глобальний економічний простір. Найкращі практики, законодавчі зміни та інструменти для інтеграції у світові ланцюжки доданої вартості є критично важливими.

Олена Ковальова

Старша національна експертка зі взаємодії, ЮНІДО

Циркулярна економіка активно розвивається у різних частинах світу, демонструючи адаптацію до регіональних особливостей.

У Європейському Союзі вона є ключовою складовою Європейського зеленого курсу, з акцентом на екодизайн, розвиток ринку вторинних матеріалів та законодавчу гармонізацію. Скандинавські країни, зокрема Швеція та Норвегія, лідирують у переробці відходів та впровадженні електромобільності.

У Північній Америці, особливо у США та Канаді, висока роль корпоративних ініціатив у переробці та інноваційних екологічних рішеннях. Азійські країни, такі як Японія та Китай, фокусуються на розробці замкнених циклів у промисловості. В Австралії та Новій Зеландії активно розвивається переробка органічних відходів та біогаз, а Латинська Америка впроваджує біоекономіку через утилізацію аграрних залишків.

Циркулярна економіка створює можливості і допомагає долати поточні виклики, адже основна мета впровадження принципів циркулярної економіки – це досягнення економічного зростання без відповідного збільшення тиску на навколишнє середовище.

Циркулярна економіка є важливою для України, оскільки вона пропонує ефективні рішення для подолання значних екологічних, економічних і соціальних викликів, одночасно сприяючи сталому розвитку та інтеграції до європейського економічного простору.



// Ми чітко маємо розуміти, що будувати потрібно принципово нову економіку на нових засадах, зокрема з використанням підходів зеленої економіки, циркулярної економіки — тоді ми під це зможемо знайти і європейські кошти, і не тільки європейські.

В'ячеслав Потапенко

Доктор економічних наук, експерт проєкту

УКРАЇНА СТИКАЄТЬСЯ З ВИКЛИКАМИ НА ШЛЯХУ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ, ПОДОЛАННЯ ЯКИХ ВІДКРИВАЄ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ.

ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ:

- **Інтеграція до ЄС та Європейського зеленого курсу** передбачає зобов'язання України гармонізувати своє законодавство з європейськими екологічними стандартами, імплементуючи ключові директиви щодо управління відходами, екодизайну, ресурсоефективності та зменшення викидів.
- **Військова агресія Росії** спричинила масштабні руйнування житлових, промислових та інфраструктурних об'єктів, утворивши величезні обсяги відходів. Загальні збитки оцінюються у понад 153 млрд доларів. Відновлення потребує сучасних рішень у сфері утилізації відходів та ресурсоефективного будівництва.
- **Висока ресурсоємність економіки** спричиняє виснаження водних ресурсів і накопичення небезпечних відходів, значні викиди парникових газів, деградацію земель.

ВИКЛИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ:

- **Відсутність єдиної термінології та координації** між органами влади, що створює плутанину в законодавстві. Недостатня імплементація європейських директив і невиконання попередніх програм стримують прогрес.
- **Неефективне управління ресурсами та відходами.**
Лише 3% твердих побутових відходів переробляються, тоді як 94% захоронюються на сміттєзвалищах площею понад 167 тис. га. Відходи руйнації після війни перевищують 12 млн тонн, але відсутня відповідна інфраструктура для їх переробки. Недостатньо розвинуті механізми утилізації небезпечних відходів, зокрема електронних і акумуляторів.
- **Виклики у ключових секторах економіки:** низький рівень роздільного збору та утилізації відходів, відсутність механізмів розширеної відповідальності виробників (EPR), забруднення відходами.
- **Фінансові обмеження та низька обізнаність** бізнесу та населення про переваги циркулярної економіки.

ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ДОПОМОЖЕ ПОДОЛАТИ ЦІ ВИКЛИКИ, УСУНУТИ БАР'ЄРИ, ГАРМОНІЗУВАТИ ЗАКОНОДАВСТВО, РОЗВИНУТИ ІНФРАСТРУКТУРУ ТА ВПРОВАДИТИ ІННОВАЦІЇ.



ФІНАНСОВАНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ПРОЄКТ «ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА – СПРИЯННЯ МОДЕЛЯМ СТАЛОГО ВИРОБНИЦТВА ТА СПОЖИВАННЯ В УКРАЇНІ»

Тривалість проекту: 2023–2025

Бенефіціари: Міністерство економіки України, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України

Стейкхолдери: усі зацікавлені сторони представляють широке коло бізнесу та державних установ

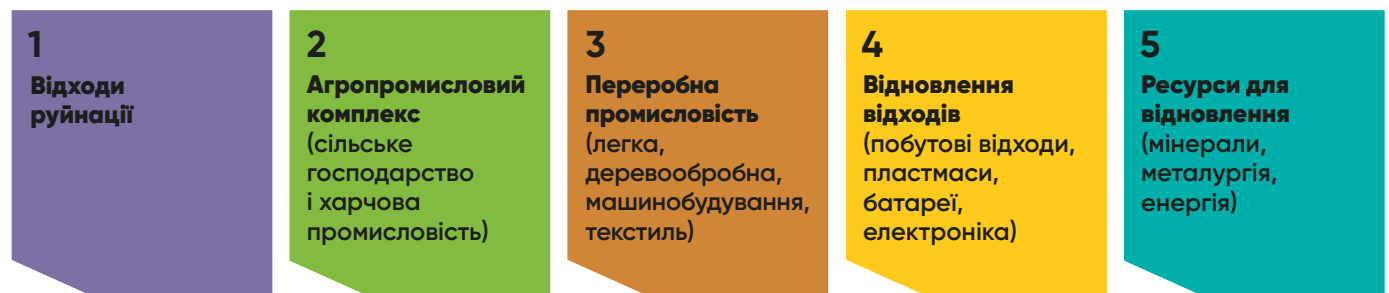
Глобальна мета:

Сприяти трансформації української економіки в сучасну, ресурсоефективну та конкурентоспроможну, зосереджену на економічному зростанні, що не пов'язане з надмірним використанням ресурсів, та захисті здоров'я й добробуту населення від впливів, спричинених навколишнім середовищем.

Конкретні цілі:

- Оцінка поточного стану циркулярної економіки: аналіз політики, законодавства, діяльності приватного сектору та виявлення бар'єрів
- Визначення потенціалу циркулярної економіки: оцінка можливостей переходу до циркулярної економіки в Україні для 5 пріоритетних секторів
- Розробка національної стратегії та плану конкретних дій для інтеграції принципів циркулярної економіки в українську економіку.

ГАЛУЗЕВІ ЗВІТИ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ 5 СЕКТОРІВ:



Наскрізні теми:
діджиталізація,
автоматизація,
доступність даних.

Залучено 40 представників стейкхолдерів, виявлено бар'єри та запропоновано понад 25 ініціатив щодо циркулярної економіки.



У РАМКАХ ПРОЄКТУ ДОСЯГНУТО НАСТУПНІ ВАЖЛИВІ РЕЗУЛЬТАТИ:

- 1. Розроблено Стратегію** розвитку циркулярної економіки України до 2035 року, як складової інтеграції до ЄС - стратегічний документ, що містить чіткі цілі, завдання та заходи для розвитку циркулярної економіки в Україні. Він об'єднує найкращі практики країн-членів ЄС, одночасно розглядаючи унікальні виклики та можливості України.
- 2. Розроблено Операційний план** реалізації Стратегії на 2025-2027 роки, в якому визначено конкретні заходи для адаптації українського законодавства до норм ЄС та закладено механізми підтримки бізнесу та громад у переході до циркулярних моделей виробництва та споживання.
- 3. Підготовлено рекомендації** щодо змін у законодавство України для впровадження принципів циркулярної економіки та на основі проведеного моделювання ініційовано розробку секторальних політик у сферах управління відходами, ресурсоефективності та екодизайну.
- 4. Підготовлено звіт про фінансування**, що містить аналіз фінансових інструментів для підтримки циркулярної економіки.
- 5. Проведено консультації** з представниками уряду, бізнесу, експертної спільноти та громадянського суспільства, а також організовано заходи із залученням українських та міжнародних експертів, що сприяло обміну найкращими практиками та досвідом у сфері циркулярної економіки.
- 6. Створено серію відеоінтерв'ю** з провідними експертами та інформаційні листи, проведено активну медіакампанію, що охопила близько **500 000** осіб серед широкої аудиторії, і представлено фінальний відеофільм та брошюру, що підсумовують основні результати проекту та окреслюють перспективи розвитку циркулярної економіки в Україні.



|| Коли мова йде про можливості, які циркулярна економіка надає агропродовольчим системам, циркулярна економіка є абсолютно важливою для відновлення у постконфліктний період для такої країни, як Україна.

Михайло Малков

радник з політичних та програмних питань FAO в Україні

СТРАТЕГІЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ: ВІДПОВІДЬ НА НОВІ ВИКЛИКИ

Повномасштабне вторгнення Росії стало каталізатором політичних рішень щодо європейської інтеграції України, зокрема надання статусу кандидата на членство в ЄС. Воно також змінило економічні пріоритети країни, зробивши розвиток окремих сфер циркулярної економіки не лише екологічно необхідним, а й економічно доцільним.

Зокрема, стратегічно важливими напрямками стали:

- розвиток енергетичного сектору на основі «розумних» мереж і децентралізованої відновлюваної енергетики
- стимулювання переробки сільськогосподарської продукції та агровідходів
- утилізація та місцеве використання будівельних уламків, спричинених війною.

Стратегія розвитку циркулярної економіки України до 2035 року визначає чіткий план дій для досягнення 8 стратегічних цілей шляхом реалізації 63 заходів.

Стратегія розвитку циркулярної економіки України до 2035 року та Операційний план її реалізації на 2025–2027 роки стануть офіційними документами державного планування, затвердженими урядом України.

Адаптація українських процедур стратегічного планування та їх ефективне впровадження у практичну реалізацію відповідно до європейських норм має стати одним із пріоритетів уряду на найближчі роки.



// Україна має досвід і потенціал для інновацій у сталому розвитку. Стандарти ISO та ESG відкривають нові можливості, а новий ISO 59000 сприяє розвитку циркулярної економіки та зменшенню вуглецевого сліду.

Елізабет Супено

Експертка з циркулярної економіки та ESG

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ПОКЛИКАНА ВИРІШИТИ НИЗКУ СИСТЕМНИХ ПРОБЛЕМ:

- створити єдину термінологічну базу для законодавства та нормативних актів
- покращити координацію діяльності органів державної влади у впровадженні циркулярних принципів
- розробити ефективні механізми державно-приватного партнерства та стимулювання бізнесу
- сформувати національну позицію щодо циркулярної економіки у переговорах з ЄС
- забезпечити розвиток інноваційних технологій у сфері переробки відходів та використання вторинних ресурсів.

Прийняття Закону України «Про управління відходами» та затвердження нового Національного плану управління відходами до 2033 року стали важливими кроками на шляху реформування системи поводження з відходами. Однак питання стимулювання циркулярної економіки залишається актуальним. Відсутність спеціалізованих законів для окремих потоків відходів (упаковка, електроніка, батареї, автомобілі, текстиль) гальмує впровадження сучасних ресурсоефективних моделей та перехід до циркулярної економіки.



Для державного управління є два способи сприяння циркулярній економіці: регулювання ринку та публічні закупівлі. Останні є корисним інструментом для місцевих органів влади, щоб просувати циркулярну економіку та нові бізнес-моделі поряд зі стійким економічним зростанням.

Юркі Катайнен

Президент фінського фонду інновацій SITRA

ОПЕРАЦІЙНИЙ ПЛАН НА 2025–2027 ДЕТАЛІЗУЄ РЕАЛІЗАЦІЮ СТРАТЕГІЇ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ДО 2035 РОКУ, ЩО ОХОПЛЮЄ 8 СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ І 63 ЗАХОДИ

Головні пріоритети включають законодавчі зміни, підтримку бізнесу, управління відходами та підвищення обізнаності суспільства.

Першочерговими завданнями є створення Координаційної ради для впровадження циркулярної економіки та гармонізація термінології з європейськими стандартами. Водночас планується ухвалення законів щодо управління упаковкою, електронними відходами та утилізацією, запровадження розширеної відповідальності виробника та екологічного оподаткування.

Передбачається впровадження європейських стандартів екодизайну, цифрових паспортів продукції та національної програми управління критичною сировиною. Бізнес отримає підтримку через податкові пільги, прозорі відкриті дані та стимулювання зелених закупівель.

Просування принципів циркулярної економіки серед населення відбуватиметься через освітні програми, інформаційні кампанії та співпрацю з громадами. Крім того, планується імплементація ESG-стандартів у корпоративну практику та створення фінансових стимулів для підприємств, що дотримуються принципів сталого розвитку.

Ця дорожня карта стане основою для ефективного переходу України до циркулярної економіки, інтеграції з європейськими нормами та зменшення екологічного впливу.



Для успішного впровадження циркулярної економіки Україна має узгодити своє законодавство з європейськими стандартами. Це означає не лише імплементацію ключових директив та регламентів ЄС, а й усунення правових прогалин та суперечностей, а також встановлення чітких правил та процедур.

Сергій Колесник

Юридичний експерт проєкту

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ТА РЕСУРСАМИ, ЩО ВИМАГАЮТЬ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ

Агросектор

Важливо впровадити облік та регулювання поводження з відходами, покращити утилізацію тваринницьких відходів і посилити контроль за водоскидом для запобігання забрудненню водойм. Необхідні механізми стимулювання використання агровідходів у біоенергетиці та виробництві органічних добрив.

Батарейки та акумулятори

Важливо створити дієву систему збору та переробки, запровадити EPR та забезпечити фінансові стимули для відповідального поводження з відходами. Потрібно запровадити ефективні механізми контролю за імпортом акумуляторів та їх утилізацією після використання.

Будівельні відходи

Важливо встановити цільові показники повторного використання матеріалів, підвищити податок на захоронення, впровадити аудит перед демонтажем та зобов'язати розробку планів управління будівельними відходами. Створення ринку будівельних матеріалів із вторинної сировини стане ключовим фактором у розвитку сталого будівництва.

Електронні відходи (ВЕЕО)

Необхідне ухвалення законодавства, контроль над псевдоутилізацією та посилення відповідальності за незаконну переробку. Важливо підвищити рівень інформування громадян про небезпечні речовини у ВЕЕО та розвинути інфраструктуру для їх екологічної утилізації.

Пластикові відходи

Потрібно запровадити відповідальність за управління упаковкою, забезпечити фінансування збору та переробки через EPR, підвищити рівень інформованості населення про вплив пластику на довкілля. Ліквідація незаконних пунктів збору відходів та стимулювання інновацій у сфері альтернативних матеріалів допоможуть зменшити пластикове забруднення.

Управління відходами

Необхідно узгодити закони з ЄС, запровадити розширену відповідальність виробника (EPR) для упаковки, електроніки, батарей та транспортних засобів. Також важливо розвивати економічні стимули, державно-приватне партнерство, міжмуніципальне співробітництво та забезпечити прозору систему звітності для моніторингу управління відходами.

ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ ДОЗВОЛИТЬ ВПРОВАДИТИ КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ТА ВІДХОДАМИ, ЗРОБИВШИ УКРАЇНУ ЧАСТИНОЮ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

СЕКТОРАЛЬНІ ІНІЦІАТИВИ ПРОЄКТУ: ШЛЯХ ДО ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

В рамках проєкту було проаналізовано та змодельовано 26 ключових ініціатив, які спрямовані на збільшення переробки відходів, економічне зростання та зменшення екологічного навантаження.

Вони ґрунтуються на п'яти основних принципах: **запобігання, зменшення, повторне використання, переробка та відновлення**. Такий підхід спрямований на створення стійкої економічної моделі, що забезпечує зменшення залежності від обмежених ресурсів, мінімізацію відходів та підвищення ефективності їх використання.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ:

- **Відходи руйнації:** Ініціатива створює умови для переробки будівельного та демонтажного сміття, перетворюючи руїни на ресурси для відновлення та розвитку нової інфраструктури
- **Агропромисловий комплекс:** 11 амбітних ініціатив відкривають нові можливості для сільського господарства та харчової промисловості: переробка біомаси, використання енергетичних культур, зменшення харчових відходів
- **Переробна промисловість:** 4 ініціативи спрямовані на модернізацію текстильного виробництва, деревообробки, машинобудування та легкої промисловості, сприяючи використанню вторинної сировини
- **Відновлення відходів:** 3 рішення націлені на ефективне поводження з побутовим сміттям, пластиком, батареями та електронікою, щоб зменшити їх потрапляння на сміттєзвалища
- **Ресурси для відновлення:** 7 ініціатив розроблено для мінеральної, металургійної та енергетичної галузей, орієнтовуючись на замкнуті цикли використання ресурсів та сталий розвиток.



Розроблена стратегія та план дій – результат складних консультацій і співпраці з ключовими бенефіціарами та стейкхолдерами. Ми проаналізували бар'єри, законодавчі обмеження та запропонували стратегічні рішення. Отримані напрацювання роблять вагомий внесок у подальший розвиток циркулярної економіки в Україні.

Сергій Скоков

PhD, тімлідер команди проєкту

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА – ШЛЯХ ДО СТІЙКОЇ УКРАЇНИ

Запровадження стратегії циркулярної економіки сприятиме економічному зростанню, екологічній безпеці та посиленню конкурентоспроможності України на міжнародному ринку.

Перехід до циркулярної економіки дозволить:

- Зменшити залежність від імпорту ресурсів та стабілізувати економіку
- Скоротити кількість відходів та зробити переробку прибутковою
- Підвищити конкурентоспроможність підприємств на міжнародному ринку
- Сприяти інтеграції України в європейську економіку та залученню інвестицій.



Зміна економічної моделі потребує зусиль, проте вона відкриває шлях до сталого майбутнього, де ресурси не витрачаються даремно, а працюють на розвиток суспільства.

Ми вдячні всім партнерам, експертам, бізнесу та громадським організаціям. Саме ваша наполегливість і відданість зробили ці результати проекту можливими.

Це лише початок. Від підприємців до державних установ, від освітян до громадських активістів – кожен може зробити свій внесок у ці зміни.



За фінансової підтримки ЄС та у співпраці з провідними міжнародними організаціями проект «Циркулярна економіка – сприяння моделям сталого виробництва та споживання в Україні» спрямований на розробку Національної стратегії циркулярної економіки до 2035 року та Операційного плану на 2025–2027 роки. Він також сприяє гармонізації політик із європейськими стандартами, розвитку сталих бізнес-моделей та створенню інноваційних рішень для ефективного використання ресурсів.

Це ключовий крок до європейської інтеграції, економічного зростання та екологічної безпеки України.



circulareconomy.org.ua

